

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای معلمان و مربیان در

قصه نویسی

ویژه دانش آموزان پایه اول

سازمان مدارس راه ایمان خوزستان

تابستان ۱۴۰۴

سخنی با معلمان

قصه‌گویی و داستان‌نویسی راه موثری برای ارتباط بین افراد است. ما به قدرت داستان‌نویسی، برای توانمندسازی کودکان اعتقاد داریم و از طریق کلاس‌های داستان‌نویسی در مقاطع مختلف می‌خواهیم کودکان و نوجوانان را تشویق به نوشتن کنیم. از این طریق حس ارزشمندی و به طبع آن خودباوری در آنها تقویت می‌شود و کودکان می‌توانند آن‌گونه که می‌خواهند خود را ابراز کنند.

هدف ما از داستان‌نویسی، ترویج تفکر نقادانه و افزایش عزت نفس و اعتماد به نفس در بین کودکان است. این کلاس محیط امنی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند تا بتوانند خود را بیان کنند و راه‌های درست فکر کردن و درست تصمیم گرفتن را بیاموزند، به سادگی هر امری را باور نکنند و روش‌های مناسبی برای حل مشکلاتشان بیابند. شرایط امروزی زندگی ما به گونه‌ای است که می‌توان گفت تفکر نقادانه از پیش‌نیازهای رشد، موفقیت، رقابت و بقا محسوب می‌شود. برخی از کاربردهای تفکر نقادانه که در فرایند نوشتن نیز سودمند و موثر است، عبارتند از:

- چگونه سوالات بهتری بپرسیم و پاسخ‌های بهتری مطرح کنیم؟
- چگونه مستدل‌تر و عمیق‌تر فکر کنیم، حرف بزنیم و بنویسیم؟
- چگونه شباهت و تفاوت بین ایده‌ها و حرف‌ها و تحلیل‌های مختلف را ببینیم و ارزیابی کنیم؟
- چگونه مسائل و مشکلات را تعریف و تحلیل کنیم؟ (نوشتن می‌تواند راه خوبی باشد)
- در میان انبوه رسانه‌هایی که امروزه - تقریباً بدون استثناء - منافع و بقای خود را در اولویت قرار می‌دهند، چگونه می‌توانیم اطلاعاتی مفید و ارزشمند به دست بیاوریم؟
- چگونه دانسته‌ها و باورها و شناخت‌مان از جهان را پالایش کنیم و از تعصب و تنگ نظری و پیش‌داوری فاصله بگیریم؟
- چگونه شفاف‌تر فکر کنیم و حرف‌ها و نظرها و استدلال‌هایمان را به شیوه‌ای شفاف‌تر و متقاعدکننده‌تر به دیگران منتقل کنیم؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه از نگاه فردی دیگر و با چارچوب نگرشی متفاوت، به مسائل نگاه کنیم تا از این طریق، گفتگو و تعامل ما با دیگران ساده‌تر و سازنده‌تر باشد؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه به دیگران کمک کنیم تا مسائل و مشکلات خود و محیط اطرافشان را بهتر و شفاف‌تر ببینند و درک کنند؟

به این ترتیب می‌توان گفت نوشتن راه خوب و موثری است برای اینکه به بچه‌ها فکر کردن و مهارت حل مسئله را بیاموزیم، توانایی‌هایی که به آموزش آنها در میان درس‌های مدرسه بی‌توجهی شده است.

معلم و والدین عزیز به یاد داشته باشید کودکان می‌توانند آزادانه تخیل و خلاقیت داشته‌باشند، تنها از طریق این دو عنصر است که به کشف خود و دنیای اطراف می‌رسند. یکی از بهترین راه‌های تقویت خلاقیت در کودکان داستان‌نویسی است. این آزادی در تخیل باعث تقویت ارتباط آنان با هم‌نسلان و نسل‌های گذشته می‌شود و به حفظ و گسترش فرهنگ آنها کمک می‌کند.

کلاس‌های ما فقط قصه‌گویی و داستان‌نویسی نیست. ما در این کلاس می‌خواهیم در مورد تقویت تعاملات اجتماعی، مهارت‌های حل مسئله، حفظ فرهنگ ایرانی اسلامی، خودباوری و اعتماد به نفس و ... گفتگو کنیم و آموزش دهیم. کودکان از طریق فعالیت‌های هنری مانند (داستان‌گویی، داستان‌نویسی، نقاشی، نمایش خلاق و ...)، می‌توانند ایده‌ها و پیام‌های پیچیده‌ای را به

اشتراک بگذارند، پیام‌هایی که بدون این فعالیت‌ها میسر نیست، و البته فراموش نمی‌کنیم که کلاس‌های داستان‌نویسی برای کودکان و نوجوانان باید سرگرم‌کننده، جذاب و مفرح باشد.

معلم و والدین عزیز بیایید دست در دست هم دنیای کودکان‌مان را هر چه زیباتر، رنگارنگ‌تر و غنی‌تر کنیم و با قدرت داستان‌نویسی به تقویت خصوصیات مثبت اخلاقی کودکان کمک کنیم، به این امید که آن‌ها در آینده به فردی مفید و موثر در جامعه تبدیل شوند.

کلاس اول - جلسه اول

قصه‌ی امروز من

یادگیری قصه گفتن یکی از اساسی‌ترین عناصر رشد کودک است. داستان‌ها به ما راه‌هایی نشان می‌دهند تا تاریخ، حال و آینده را بفهمیم و بشناسیم. آنها نحوه‌ی درک ما از خود و جهان اطراف را نشان می‌دهند. گفتن داستان در مورد خودمان باعث تقویت ارتباط با دنیای پیرامونمان می‌شود.

معلم عزیز در درس «قصه امروز من» خوب است کلاس را با یک تصویر آغاز کنید. تصویری از کارهای روزمره‌ی یک کودک. مثلاً کودکی که مشغول لباس پوشیدن است. از بچه‌ها بخواهید تصویر را توصیف کنند و درباره‌ی کودک و کاری که انجام می‌دهد حرف بزنند. طبیعتاً می‌توانند از تخیلشان استفاده کنند و ما مانعی بر سر راه خیال‌پردازی آنها ایجاد نمی‌کنیم. برای این کار می‌توانید از کتاب‌های تصویری استفاده کنید.

سپس از دانش‌آموزان بخواهید تعریف کنند امروز صبح از لحظه‌ای که از خواب بیدار شدند تا زمانی که وارد کلاس داستان‌نویسی شدند، چه کارهایی انجام داده‌اند. مثلاً کودک می‌تواند برای شما تعریف کند که با صدای مادرش از خواب بیدار شده، دست و صورت خود را شسته، به پدر و مادر و خواهر و برادرش سلام کرده، صبحانه خورده، لباس‌های مدرسه را پوشیده و تنها یا به همراه یکی از والدین به مدرسه آمده ... همچنین بگوید در راه مدرسه چه اتفاق‌هایی افتاده است، در مدرسه با دوستانش چه گفته و چه کارهایی کرده، چه درس‌هایی داشته و ...

اولویت این جلسه با تعریف شفاهی "داستان چند ساعت از زندگی" کودکان است. اما همچنین می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید بر اساس قصه‌ی امروزشان یک نقاشی بکشند.

تمرین: به کودک کمک کنید تا با تمرینات زیر قصه‌ی امروزش را تصویرسازی کند. بچه‌ها می‌توانند به شکل‌های مختلف و با رنگ‌های متنوع، بخشی از روز خود را به تصویر بکشند.

۱/ کودک می‌تواند تصویری از صبحانه‌ای که دوست دارد یا هر روز می‌خورد بکشد. این نقاشی می‌تواند شامل میوه‌ها، نان و پنیر یا هر چیزی که معمولاً در وعده صبحانه وجود دارد باشد، البته در تصویر خودش هم کنار سفره‌ی صبحانه نشسته است.

۲/ کودک می‌تواند تصویری از مسیر آمدن به مدرسه را بکشد. این کار می‌تواند به او کمک کند تا احساسات و تجربیات خود را در مورد مکان‌های عمومی بیان کند.

۳/ کودک می‌تواند تصویری از کلاس‌های ساعت قبل خود بکشد که شامل معلمان و دوستانش هم می‌شود. این کار می‌تواند به او کمک کند تا احساسات و تجربیات خود را در مورد مدرسه بیان کند.

کشیدن نقاشی از فعالیت‌های روزمره کودک می‌تواند تأثیرات مثبت زیادی بر روی رشد او داشته باشد و این پیام را به او بدهد که زندگی‌اش و کارهایش برای دیگران مهم است. نقاشی از کارهای روزانه‌ی کودکان کمک می‌کند تا هویت خود را شناسایی و بیان کنند، همچنین فرصتی است برای ابراز خلاقیت و تخیل.

نکته: توجه داشته باشید که هیچ‌گونه اجباری در کار نیست. کودکان با خواست و تمایل خود در کارهای کلاسی شرکت می‌کنند. هیچ‌گاه کودکی را مجبور به حرف زدن و مشارکت در کارهای گروهی کلاس نکنید. اگر کودکی کم‌رو و خجالتی است می‌توانید تنها و در گوشه‌ای دنج با او صحبت کنید. از او بخواهید در مورد نقاشی‌اش توضیح دهد.

کلاس اول – جلسه دوم

مرور و تمرین درس قصه‌ی امروز من

جلسه را با یک قصه‌ی تک یا دو تصویری ساده (مثل قصه‌های من و بابام) آغاز کنید. مطمئن شوید تمام بچه‌ها تصاویر را دیده‌اند و پیوند و ارتباط بین تصاویر را درک کرده‌اند. سپس از بچه‌ها بخواهید قصه‌ی آن را توصیف کنند.

می‌توانید تصویری را انتخاب کنید که از فعالیت‌های روزمره آنها باشد. مثلا: داستانی تصویری از پسر بچه‌ای که همراه پدرش به مدرسه می‌رود. از کودکان بخواهید در مورد تصاویر صحبت کنند. آیا کودک داخل تصویر دختر است یا پسر؟ حدودا چند سال دارد؟ چه کسی همراه اوست؟ چه فعالیتی انجام می‌دهد؟ کجا می‌رود؟ چه لباسی پوشیده و چه رنگی است؟ چه احساسی دارد؟ و سوالاتی از این دست ...

تمرین: از دانش‌آموزان بخواهید یکی از فعالیت‌های روزمره‌ی خود را که از همه بیشتر دوست دارند نقاشی کنند. این فعالیت می‌تواند رفتن به طبیعت، بازی با خواهر و برادر یا دوستان، مهمانی رفتن و... باشد.

۱/ نقاشی با اشیاء مختلف: می‌توانید به کودکان کمک کنید تا خلاقیت و مهارت‌های هنری خود را افزایش دهند. از اشیاء مختلفی مانند سنگ‌ها، برگ‌ها، چوب‌ها، گل‌ها، اسفنج، و دیگر وسایل برای نقاشی استفاده کنید. به کودکان اجازه دهید تا با استفاده از اشیاء مختلف، نقاشی کنند. مثلا اشیاء طبیعی را به رنگ آغشته و بر روی کاغذ بزنند.

۲/ نقاشی با اسفنج: اسفنج را به رنگ‌های مختلف آغشته و از آن برای ایجاد بافت‌های مختلف بر روی کاغذ استفاده کنند. کودکان می‌توانند با تکنیک‌های مختلف فشار و کشیدن، اشکالی را ایجاد کنند.

۳/ نقاشی روی پارچه‌های سفید، از کودکان بخواهید تا با استفاده از گواش یا آبرنگ بر روی پارچه نقاشی کنند. این کار می‌تواند منجر به ایجاد آثار هنری زیبا و قابل استفاده شود.

نقاشی، بیان احساسات، تصورات و تخیلات با رنگ است. ابزاری قدرتمند در تقویت خلاقیت و تخیل کودکان. نقاشی کودکان تمرینی برای روایت داستان و داستان‌نویسی در سنین بالاتر محسوب می‌شود، ضمن اینکه کلاس داستان‌گویی را به کلاسی شاد و پویا تبدیل می‌کند. برای بچه‌ها خیلی جذاب است که اتفاقات روزمره‌ی خود را در قالب یک قصه‌ی تصویری آن هم با ابزاری متفاوت مانند سنگ یا اسفنج، بیان کنند و نشان دهند.